

Наукові новини

«РОЗУМОВСЬКІ ЗУСТРІЧІ»: ВПЕРШЕ ЗА УЧАСТІ ГЛАВИ РОДУ РОЗУМОВСЬКИХ

«Розумовські зустрічі» – це зустріч «ліриків і фізиків», де поєднуються гуманітарні та технологічні підходи, створюючи особливий дух конференції. Така характеристика прозвучала під час офіційного відкриття XIV-го засідання «Зустрічей» 27 листопада 2025 р. За традицією конференція проходила в Чернігові напередодні Дня місцевого самоврядування України та працювала два дні за п'ятьма тематичними напрямками-дискусіями:

- питання трансформації українських владних еліт: кейс Розумовських;
- національний опір і безпека: місцевий, регіональний та національний рівні;
- українське суспільство та ветерани російсько-української війни;
- управління публічними інвестиціями та розвиток територій;
- штучний інтелект у державному управлінні: нові можливості та ризики.

«Зустрічі» розпочалися не доповідями та їхнім обговоренням, а виконанням творів Вольфганга Амадея Моцарта творчим колективом Чернігівського фахового музичного коледжу ім. Левка Ревуцького – саме так колись зустрічав своїх гостей у Відні Андрій Розумовський, створюючи піднесену атмосферу для спілкування. І лише після цього – офіційні промови. Із вітаннями до учасників конференції звернулися спів організатори: керівники Сіверського інституту та Чернігівського регіонального центру підвищення кваліфікації Сергій Лепявко й Володимир Бойко, завідувач Школи врядування Національного університету «Острозька академія» Валерій Тертичка, директор Генерального департаменту професійного навчання Нацдержслужби України Людмила Рикова.

Учасники конференції – експерти, викладачі університетів, працівники органів державної влади та місцевого самоврядування, представники медіа, громадські діячі. Усього близько 90 осіб, із них майже 70 – очно, які представляли 22 територіальні громади Чернігівської області з усіх п'яти районів. До Чернігова приїхали фахівці з Києва, Ніжина, Кропивницького, Херсону, Тернополя, Рівного.

Цього разу вперше конференція проходила за участі (дистанційно) графа Грегора Розумовського – глави роду. Він розповів про свою родину та пов'язані з нею доленосні події, наголосивши: на прикладі роду добре видно, як працює російська наративна машина протягом століть, як перекидає першоджерела та факти. Так, граф Грегор Розумовський

підкреслив, що Розумовські походять із дрібної шляхти (козацької старшини), небагатої, але з добрими зв'язками, тобто з освіченої верстви, а не з селян. Саме тому загальновідомо російська оповідь про Олексія Розумовського як про неосвіченого юнака з церковного хору, зауважив доповідач, є не більш ніж російським анекдотом. Між іншим, наголосив Грегор Розумовський, за однією з версій Кирило був не молодшим братом, а сином Олексія – на це натякають роки та алгоритм тогочасного життя. Більше того, ймовірно Олексій навчався в духовній семінарії та був духівником Єлизавети Петрівни. Що з того вийшло згодом – то вже інше питання.

Активна участь Олексія у приході Єлизавети до влади змушує інакше подивитися на відновлення посади гетьмана – не як на милість, а як на сплату боргу. Наступні дії Кирила Розумовського на посаді гетьмана доводять його послідовне та щире прагнення до державної розбудови Гетьманщини, що неминуче вело до конфліктів із царською владою. Саме бажанням зберегти Гетьманщину пояснюється участь Розумовського у наступному державному заколоті, який привів до влади Єкатерину II, а також підтримку (імовірно) спроби Василя Мировича звільнити Івана VI та здійснити таким чином черговий палацовий переворот. Метою, на думку Грегора Розумовського, була смута в Московії. Утім, як відомо, мета ця не була досягнута.

Спікер також пояснив, чому його рід – австрійські графи: єдина лінія Розумовських, яка зберіглася, іде від Грегора Розумовського, який на початку XIX ст. залишив Російську імперію та зрештою був позбавлений нею всіх рангів та почестей. Тож графство фактично наново надав австрійський імператор. «Я вважаю себе українцем і люблю свою країну», – так завершив свій виступ сучасний Грегор Розумовський.

Тему продовжив директор музичного коледжу ім. Л. Ревуцького Володимир Суховерський. Він розповів про роль родини Розумовських у розвитку європейської музики та вплив Андрія Кириловича Розумовського на творчість Людвіга ван Бетховена.

Надалі спікери перейшли до сучасності. Анна Бондар, народний депутат України, презентувала проєкт порятунку Покорщини – унікальної пам'ятки садибної архітектури XVIII ст. родини Розумовських-Дараганів у селищі Козелець.

Пьотр Кульпа, аудитор, юридичний радник департаменту стратегії Вищого Органу Аудиту (NIC) Польщі, порушив питання необхідності конституційних змін для модернізації публічного управління та адміністрування України на рівні центральних органів державної влади. На його думку, нинішня – неефективна, більше того – загрожує існуванню державності. «Виграти війну не означає програти мир», – наголосив доповідач.

Олександр Копиленко (народний депутат України, доктор юридичних наук) згадав про вплив роду Лизогубів (тісно пов'язаний із Чернігівщиною) на державотворчі процеси України як приклад української еліти. Доповідач звернув увагу на небезпеку корупції в сучасній Україні, зазначивши: «Корупцію не переможемо, якщо будемо самі нею переможени».

Один із батьків української реформи місцевого самоврядування Юрій Ганущак також акцентував на необхідності майбутніх конституційних змін, погодившись у висновках (але не в частині пропозицій) із П. Кульпою, що нинішня система має бути змінена. Він звернув увагу на небезпеку: авторитаризм «згори» здатен трансформуватися в авторитаризм «знизу», що впливатиме на ефективність прийняття рішень у територіальних громадах. Щоправда, децентралізація рятує ситуацію, адже створює конкурентне середовище.

Друга панельна дискусія розпочалася з виступу доктора історичних наук та водночас – чинного капітану ЗСУ Євгена Луняка. Дискусія була присвячена українському козацтву, утім – із кута зору внутрішніх чвар, боротьби один проти одного, що послаблювало українську козацьку державу та зрештою привело до її занепаду. Торкнувся спікер і використання козащини як бренду в ЗСУ, а також нинішніх спроб рашистів та їх советських попередників (з пропагандистською метою) використати питомо український бренд у своїх антиукраїнських цілях.

Сергій Джердж (голова громадської ліги Україна–НАТО) проаналізував нинішній вплив допомоги НАТО на перебіг російсько-української війни та наявні складності механізмів консенсусного ухвалення рішень.

Експерт і відомий блогер Михайло Жирохов представив своє бачення безпекових викликів регіону зі сторони РФ на землі та в повітрі, а також екологічні ризики. На його думку, з огляду на ландшафтні особливості Чернігівщини, Росія контролює приблизно 20 квадратних кілометрів території області, однак за нинішніх обставин це все, на що вони спроможні. Значно більша небезпека – з повітря, адже вони вже виробляють КАБи, здатні долати 200 км, а це – загроза для кількох крупних міст України, у тому числі й Чернігова. Що ж до екології, то на прикладі минулорічної катастрофи на річках Сейм і Десна, спричиненої неочищеними скидами на території РФ, ми побачили, наскільки небезпечними можуть бути такого роду засоби ведення війни.

Політолог Станіслав Желіховський проаналізував еволюцію державотворчих процесів від козацької доби до сучасності та наголосив: «Україна – не периферія Європи, а її рубіж».

Третя панельна дискусія, що присвячувалася ветеранській політиці, поєднала ветеранів російсько-української війни (зокрема, оборони Чернігова), державних службовців та громадських діячів. Григорій Маханьков (ГО «Слово ветерана») поділився власним досвідом супроводу ветеранів, подолання бюрократії, взаємодії з ВЛК та звернув увагу на важливість кваліфікованої першої психологічної допомоги.

Ольга Островідова (ГО «ВСУ “Серцевір”»), розповіла про ідею створення Ветеранської спільноти України «Серцевір», а також представила комплексні програми підтримки ветеранів: іпотерапію, каністерапію, мобільні бригади, змагання «Північний форпост» та «Кубок Серцевіра».

Оксана Петренко (начальник відділу з питань ветеранської політики Чернігівської облдержадміністрації) розповідала про реалізацію на місцевому рівні державної ветеранської політики та її складові: соціальний, медичний, психологічний, трудовий захисти, а також про співпрацю органів влади з ветеранськими організаціями.

Юрій Веткін (ветеран, автор автобіографічної книги «Час Че») розповів про власний досвід складнощів, бюрократизму, з якими він зіткнувся після важкого поранення, про унікальний Театр ветеранів та його учасників. Виявилося, що не лише спорт і підприємництво, але й мистецтво ефективно поєднує ветеранів і допомагає повернутися їм до мирного життя. Спікер запропонував свого роду формулу: «Реабілітація через мистецтво».

Костянтин Кукушкін (представник Швейцарської неурядової організації «Міжнародні проекти») наголосив на важливості організації та проведення навчань як для ветеранів, так і посадових осіб, представників громадськості, адже адаптації до нових умов потребують не лише ветерани, а й суспільство в цілому.

Четверта панельна дискусія стосувалася економіки. Леся Козачок (заступник директора Департаменту економічного розвитку Чернігівської облдержадміністрації) представила роботу з реформи публічних інституцій в регіоні та франко-український проєкт «Калина», спрямований на підготовку області та громад для роботи з програмами, структурними фондами ЄС.

Жанна Дерій (завідувачка кафедри НУ «Чернігівська політехніка») розповіла про роль міжнародної технічної допомоги у розвитку громад Чернігівщини та основні напрями, за якими вона застосовується.

Сергій Білорусов (директор Херсонського центру підвищення кваліфікації) проаналізував використання цифрових інструментів управління інвестиціями, у тому числі на прикладі нинішньої надскладної ситуації на Херсонщині, а також можливості під час відбудови.

Експерт із питань макроекономіки Андрій Новак представив концепцію післявоєнної трансформації України, зосереджену на моделі «ЗМ»: мета, механізм, місія. Тетяна Котенко (проєктний менеджер та викладачка Одеського національного економічного університету) представила власні бачення та досвід залучення громадянського суспільства для контролю та реалізації інвестиційних проєктів.

На п'ятій панельній дискусії йшлося про штучний інтелект. Олександр Клименок (Управління цифрової трансформації Чернігівської облдержадміністрації) сконцентрував увагу на можливостях використання ШІ в державному управлінні та, зокрема, в документообігу, проаналізував ризики і перспективи цифровізації державної служби.

Роман Єршов (викладач НУ «Чернігівська політехніка») представив дослідження негативних наслідків використання систем і засобів Штучного інтелекту студентами.

Юрій Перга (НУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського») навів приклади європейських практик застосування ШІ в соціальній сфері, екології, транспорті та адмініструванні, а також дав поради громадам щодо впровадження інновацій та пошуку ресурсів.

Сергій Горчинський розповів про виклики, з якими стикається вища освіта в зв'язку з поширенням ШІ, а Євген Вінниченко (обидва – спікери з НУ «Чернігівський колегіум») детально розповів про галюцинації ШІ – тобто ситуації, коли нейросистема генерує правдоподібні, але недостовірні відповіді, пояснив механізм цих збоїв та роз'яснив, на що треба звертати увагу, коли використовуєш ШІ.

Підсумком конференції стали такі твердження: успішне майбутнє України базується на сполученні історичної пам'яті та структурних змін, яких потребує сьогодення, гарантуванні безпеки всіма доступними засобами (тепер насамперед військовими, але ж не лише), поєднанні випробуваних моделей розвитку та інновацій, постійному діалозі між військовими та цивільними, гуманітаріями та технарями, владою та громадськістю й експертною спільнотою. У результаті з'являється стійкість, яка веде країну та кожного з нас до перемоги і розвитку.

Конференція відбулася в рамках проекту «Організація та проведення міжнародної науково-практичної конференції XIV “Розумовські зустрічі”», **що здійснюється** Сіверським інститутом регіональних досліджень та Чернігівським регіональним центром підвищення кваліфікації у партнерстві зі Школою врядування Національного університету «Острозька академія» за організаційного сприяння Чернігівської облдержадміністрації, Чернігівської обласної ради та підтримки фонду Ганнса Зайделя (Баварія, Німеччина).

Володимир Бойко, Світлана Буглак

